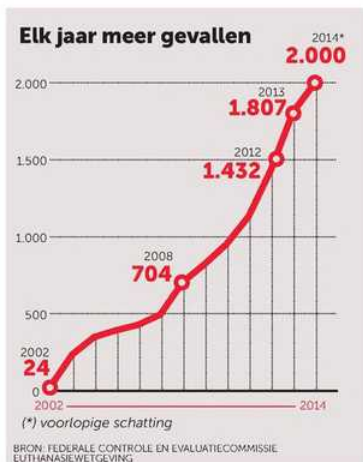

Onbehandelbaar is een vakje dat je aankruist

Bijna negenduizend dossiers heeft de evaluatiecommissie euthanasie gecontroleerd. Slechts eentje voldeed niet aan de normen. Verloopt euthanasie zo vlekkeloos, of schort er wat aan de inspectie?

SOFIE VANLOMMEL

Marc Van Hoey is er gerust op als hij dinsdagavond de glazen deur achter zich dicht trekt op het Victor Hortaplein aan Brussel Zuid. Voor het eerst heeft een arts zich moeten verantwoorden voor de Federale Controle- en Evaluatiecommissie Euthanasie. Dat orgaan is dertien jaar geleden opgericht en houdt toezicht op de wet.

De zestien leden hebben Van Hoey om extra uitleg gevraagd in het dossier-Simona De Moor. De 85-jarige vrouw is een van de vele patiënten - honderden, zegt hij zelf - die hij heeft begeleid bij euthanasie. Volgens Van Hoey heeft hij niets verkeerd gedaan. De commissie denkt er anders over. Het dossier wordt na een unanieme beslissing overgemaakt aan het parket van Antwerpen. Voor het eerst sinds euthanasie op 28 mei 2002 bij wet geregeld is, dreigt een arts zich voor de rechtbank te moeten verantwoorden voor wat het parket als moord kan zien.

Volgens officiële verslagen heeft deze commissie 6.817 dossiers gezien, de cijfers gaan tot 2013. Vorig jaar is naar schatting nogmaals een recordaantal van 2.000 cases ingediend. Dat gebeurt na de feiten. Een beslissing die, in het licht van het dossier-De Moor, vreemd lijkt: als het parket haar overlijden als onwettig kwalificeert, is het onheil al geschied. Nog opmerkelijker is de diagnose in het dossier van de vrouw: 'reactieve' depressie, die bij haar veroorzaakt zou zijn door het overlijden van haar dochter. Het begrip staat niet in het handboek psychiatrie. Het is zelfs geen wetenschappelijke term. Maar dat heeft niemand voor haar dood gezien.

De keuze voor een analyse achteraf is in 2002 na grondig overleg en per ruime meerderheid in het parlement gestemd. Het omgekeerde is onwerkbaar, zegt oncoloog Wim Distelmans (VUB), die de commissie ook voorziet. "Als het gaat om terminale patiënten, en dat zijn 90 procent van de gevallen, is er geen tijd om dat vooraf aan te vragen."

Meer niet-terminale patiënten

Maar het aandeel niet-terminale patiënten neemt toe. Het is gestegen van 7 naar 13 procent en gaat al over meer dan 400 mensen. De dossiers worden ook complexer. Het laatste rapport spreekt van 120 'neuropsychologische aandoeningen', een term die in de eerste verslagen niet eens bestaat.

Ook de diagnose 'verschillende aandoeningen' is in opmars. Vaak gaat het over fragiele ouderen die compleet afhankelijk zijn van hulp. Zij vinden het leven uitzichtloos en zitten gedeprimeerd in een rusthuis. Het gezicht van deze - door de vergrijzing in de toekomst sterk groeiende - groep werd de 93-jarige Amélie Van Esbeen. Zij

ging in 2009 na een mislukte zelfmoordpoging in hongerstaking en overleed kort daarna door euthanasie.

Deze nieuwe tendensen, zegt LEIF (LevensEinde InformatieForum)-arts Marc Cosyns, roepen grote vragen op. "Maar er wordt zeer weinig over gesproken. Levensmoeheid is een vraag die bij ouderen enorm leeft. De wet geeft hier geen duidelijk antwoord op. Artsen en instellingen gaan er op verschillende manieren mee om. Terwijl veel mensen overtuigd zijn: als ik zeg dat het genoeg is, is het ook genoeg. Zij zien geen verschil tussen palliatieve zorg, euthanasie of het stopzetten van een behandeling. Er staat soms iemand voor mijn deur met twee doktersadviezen op zak en de vraag: voer mijn euthanasie uit. Dat doe ik niet, ik ga met hen in gesprek. Maar we gaan een richting uit die niets meer met zorg te maken heeft."

Bij ingewijden is te horen dat deze zaak nog geen rimpeling zou teweegbrengen als Van Hoey slimmer was geweest (en iets langer had gewacht). Of als hij niet voor de camera had verklaard dat hij geen psychiater nodig heeft om een depressie vast te stellen. De commissie betwist dat. "Wij hebben de betrokken arts vragen gesteld over dit dossier nog voor de documentaire is uitgezonden", zegt Wim Distelmans.

De commissie behandelt steeds meer dossiers maar stelt relatief minder vragen. In de eerste vier jaar is in meer dan 20 procent van de dossiers om bijkomende informatie gevraagd. Sinds 2010 is dat nog maar 13 procent, vorig jaar ging het om 444 dossiers. Volgens de commissie komt dat omdat artsen de formulieren nauwkeuriger invullen.

We weten niet of de controle waterdicht is, zegt Gert Huysmans.

Hij is voorzitter van de Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen maar helpt als huisarts ook patiënten bij euthanasie. "Op dat formulier schrijft de arts enkel wat hij kwijt wil. 'Onbehandelbaar' (een voorwaarde, SVL) is een vakje dat je aankruist. Het is best mogelijk dat je elk hokje juist hebt ingevuld, maar dat er toch niet voldoende zorg is geboden." Hij verwijst ook naar de problemen die de commissie heeft om voldoende leden te vinden. Bij gebrek aan voldoende kandidaten, zijn de huidige leden sinds zondag in lopende zaken.

De beslissing voor euthanasie, zegt hij, is louter gebaseerd op het vertrouwelijke gesprek tussen arts en patiënt. "Zo'n colloque singulier heeft het risico dat de beslissing zeer subjectief is. De mening, voor of tegen, van arts of patiënt kan dan zeer zwaar doorwegen."

Meer dan de procedure

Cosyns en Huysmans pleiten voor meer verfijnde richtlijnen en vooral een nieuw debat. Huysmans meent dat er een "verglijding bezig is van euthanasie buiten de wet.

Euthanasie op aanvraag, richting geassisteerde suïcide." Als er meer wordt samengewerkt en overlegd, zegt Cosyns, "is er automatisch meer controle. Zorg rond het levenseinde betekent dat je rekening houdt met zoveel mogelijk factoren, in samenspraak met collega's uit verschillende disciplines. Euthanasie is meer dan de procedure afvinken."

Als het slechts een kwestie van vinkjes zetten is, zegt Wim Distelmans, kan een ambtenaar de commissie vervangen. "Wij beoordelen grondig, objectief en naar eer en geweten of de grondvoorwaarden zijn gerespecteerd." Dat er een gebrek is aan voldoende kandidaten wijt hij juist aan het vele werk, tot twaalf zittingen per maand, en de minimale vergoeding. "Ik denk juist dat de commissie zeer goed werkt."